ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 2.6.2020
COM(2020) 217 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ανάκτηση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων:

Μέτρα που διασφαλίζουν ότι το έγκλημα δεν είναι προσοδοφόρο

Πίνακας περιεχομένων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 2

1.1. Στόχοι και βασικά στοιχεία της οδηγίας 2014/42/ΕΕ 2

1.2. Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ όσον αφορά την ανίχνευση, τον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα 3

1.3. Σκοπός και διάρθρωση της έκθεσης, συλλογή πληροφοριών και μεθοδολογία 4

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 5

2.1. Γενική αξιολόγηση και αντίκτυπος της οδηγίας στα εθνικά συστήματα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων 5

2.2. Ειδική αξιολόγηση των μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών 6

2.2.1. Ορισμοί (άρθρο 2) 6

2.2.2. Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 3) 7

2.2.3. Δήμευση (άρθρο 4) 7

2.2.4. Εκτεταμένη δήμευση (άρθρο 5) 9

2.2.5. Δήμευση εις χείρας τρίτου (άρθρο 6) 10

2.2.6. Δέσμευση (άρθρο 7) 11

2.2.7. Διασφαλίσεις (άρθρο 8) 12

2.2.8. Πραγματική δήμευση και εκτέλεση (άρθρο 9) 13

2.2.9. Διαχείριση δεσμευμένων και δημευμένων περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 10) 14

2.2.10. Στατιστικά στοιχεία (άρθρο 11) 15

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΦΕΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΚΟΙΝΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΕΥΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΤΑΔΙΚΗ 16

4. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΩΣ ΑΠΟΚΤΗΘΕΝΤΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ 18

5. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ 19

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 20

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Στόχοι και βασικά στοιχεία της οδηγίας 2014/42/ΕΕ

Το οργανωμένο έγκλημα συνιστά μία από τις μεγαλύτερες απειλές για την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με την Ευρωπόλ, βρίσκονται σήμερα υπό έρευνα περισσότερες από 5 000 ομάδες οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρώπη[1]. Το οργανωμένο έγκλημα έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα και οι παράνομες δραστηριότητές του αποφέρουν τεράστια κέρδη: εκτιμάται ότι, επί του παρόντος, τα έσοδα από το οργανωμένο έγκλημα στην ΕΕ ανέρχονται σε περίπου 110 δισ. ευρώ ετησίως[2].

Στην ΕΕ, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπόλ, από τα προϊόντα εγκλήματος δεσμεύεται μόνο το 2 % περίπου και δημεύεται το 1 %. Αυτό επιτρέπει στις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος να επενδύουν την επέκταση των εγκληματικών δραστηριοτήτων τους και τη διείσδυσή τους στη νόμιμη οικονομία[3]. Η Ευρωπόλ εκτιμά ότι ποσοστό μεταξύ 0,7 και 1,28 % του ετήσιου ΑΕΠ της ΕΕ σχετίζεται με ύποπτη χρηματοοικονομική δραστηριότητα[4].

Η δήμευση των προϊόντων εγκλήματος αποτελεί σημαντική παράμετρο της καταπολέμησης του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, δεδομένου ότι στερεί από τους εγκληματίες τα οικονομικά τους κέρδη και εξασφαλίζει ότι το έγκλημα δεν είναι προσοδοφόρο.

Η διαδικασία ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων περιλαμβάνει διάφορα στάδια:

- **τον εντοπισμό και την ανίχνευση** των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα·
- **τη δέσμευση και την κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων** ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσής τους·
- **τη διαχείριση δεσμευμένων και κατασχεμένων περιουσιακών στοιχείων** με σκοπό τη διατήρηση της αξίας τους·
- **τη δήμευση** των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα·
- **τη διάθεση των δημευμένων περιουσιακών στοιχείων**, η οποία θα μπορούσε να περιλαμβάνει την επαναχρησιμοποίησή τους για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή για κοινωνικούς σκοπούς.

---

1 https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017

2 Transcrime, *From illegal markets to legitimate businesses: the portfolio of organised crime in Europe*, 2015 — διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2015/03/OCP-Full-Report.pdf

3 Europol, *Does crime still pay*? *Criminal Asset Recovery in the EU – Survey of statistical information 2010-2014*, 2016 — διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay

4 Europol, *From suspicion to action – Converting financial intelligence into greater operational impact*, 2017 — διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.europol.europa.eu/publications-documents/suspicion-to-action-converting-financial-intelligence-greater-operational-impact

Το 2014 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την οδηγία 2014/42/ΕΕ (στο εξής: οδηγία), η οποία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες για τη δέσμευση, τη διαχείριση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης. Η οδηγία εισήγαγε τα εξής:

- διατάξεις σχετικά με τη **δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη** (τουλάχιστον σε περιπτώσεις φυγής ή ασθένειας του υπόπτου ή του κατηγορουμένου)·
- διατάξεις σχετικά με την **εκτεταμένη δήμευση για συγκεκριμένο κατάλογο ποινικών αδικημάτων**·
- διατάξεις σχετικά με τη **δήμευση εις χείρας τρίτου**·
- διευκρινιστικές διατάξεις σχετικά με τη **δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσης, συμπεριλαμβανομένης της «επείγουσας» δέσμευσης**·
- **αυστηρές διασφαλίσεις**, που εγγυώνται ότι τα δικαιώματα των μερών που επηρεάζονται από τις διαδικασίες δέσμευσης ή δήμευσης γίνονται σεβαστά·
- κανόνες που επιτρέπουν **τον εντοπισμό και την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων ακόμη και έπειτα από οριστική καταδίκη**, ώστε να εξασφαλίζεται η πραγματική εκτέλεση της απόφασης δήμευσης·
- διατάξεις σχετικά με τη **διαχείριση δεσμευμένων και δημευμένων περιουσιακών στοιχείων**·
- διατάξεις που απαιτούν από τα κράτη μέλη τη **συλλογή και διατήρηση λεπτομερών στατιστικών στοιχείων σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση**.

Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία, σύμφωνα με τα πρωτόκολλα 21 και 22 αντίστοιχα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν συμμετείχαν στην έκδοση της οδηγίας και, κατά συνέπεια, δεν δεσμεύονται από αυτήν ούτε υπόκεινται στην εφαρμογή της. Η Ιρλανδία άσκησε το δικαίωμά της να συμμετάσχει στην έκδοση και την εφαρμογή της οδηγίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν τις διατάξεις της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 4 Οκτωβρίου 2016.

1.2. Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ όσον αφορά την ανίχνευση, τον εντοπισμό, τη δέσμευση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν παράνομα

Πέραν της οδηγίας 2014/42/ΕΕ, η έκδοση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1805 σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης[5] αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό ορόσημο στον τομέα της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων. Ο εν λόγω κανονισμός έχει ως στόχο, αφενός, να διευκολύνει τη διασυνοριακή ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και, αφετέρου, να επιταχύνει και να απλουστεύσει σε όλη την

[5] Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1805 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης (ΕΕ L 303 της 28.11.2018, σ.1-38).

ΕΕ τη δέσμευση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης. Θα εφαρμόζεται σε όλες τις αποφάσεις δέσμευσης και δήμευσης που εκδίδονται στο πλαίσιο διαδικασιών σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων, ως εκ τούτου, της δήμευσης που βασίζεται σε καταδίκη και της δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη[6].

Η ικανότητα δέσμευσης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων εξαρτάται άμεσα από την ικανότητα αποτελεσματικής ανίχνευσης και εντοπισμού τους. Η απόφαση 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου7 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να συγκροτήσουν ή να ορίσουν εθνικές υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ταχύτερη δυνατή ανίχνευση παράνομων περιουσιακών στοιχείων σε όλη την ΕΕ.

Έχουν επίσης ληφθεί μέτρα σε ενωσιακό επίπεδο με σκοπό τη διασφάλιση ταχύτερης πρόσβασης σε πληροφορίες. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει ένα αρραγές πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το οποίο καθιερώνει επίσης τη δημιουργία μητρώων πραγματικών δικαιούχων όσον αφορά τις νομικές οντότητες και τα νομικά μορφώματα, καθώς και κεντρικών μητρώων τραπεζικών λογαριασμών[8]. Η οδηγία 2019/1153 σχετικά με τη χρήση χρηματοοικονομικών πληροφοριών παρέχει στις αρχές επιβολής του νόμου και στις υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες τραπεζικών λογαριασμών για τους σκοπούς της καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος[9].

1.3. Σκοπός και διάρθρωση της έκθεσης, συλλογή πληροφοριών και μεθοδολογία

Σύμφωνα με το άρθρο 13 της οδηγίας, η ενότητα 2 της παρούσας έκθεσης αξιολογεί την εφαρμογή της οδηγίας. Στο σημείο 2.1 παρέχεται γενική αξιολόγηση και επισημαίνονται τα μέτρα που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη για τη μεταφορά των διατάξεων της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο. Στο σημείο 2.2 αξιολογείται κάθε διάταξη της οδηγίας. Χάρη στα παραδείγματα που παρέχονται σε ολόκληρη την έκθεση, ο αναγνώστης μπορεί να αποκτήσει γενική εικόνα του τρόπου με τον οποίο έχει μεταφερθεί η οδηγία στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της ΕΕ. Η ανάλυση στην παρούσα έκθεση βασίζεται στα στοιχεία που είχαν υποβάλει τα κράτη μέλη έως την 1η Δεκεμβρίου 2019.

Η έκθεση αποτελεί επίσης συνέχεια του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής το οποίο εκδόθηκε το 2019 και ανέλυε την ενδοενωσιακή δήμευση που δεν

---

6 Θα τεθεί σε εφαρμογή στις 19 Δεκεμβρίου 2020.

7 Απόφαση 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Δεκεμβρίου 2007, σχετικά με τη συνεργασία των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στα κράτη μέλη προς ανίχνευση και εντοπισμό προϊόντων εγκλήματος ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων (ΕΕ L 332 της 18.12.2007, σ. 103-105).

8 Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 43-74).

9 Οδηγία (ΕΕ) 2019/1153 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για τη θέσπιση κανόνων με σκοπό τη διευκόλυνση της χρήσης χρηματοοικονομικών και άλλων πληροφοριών για την πρόληψη, την ανίχνευση, τη διερεύνηση ή τη δίωξη ορισμένων ποινικών αδικημάτων και την κατάργηση της απόφασης 2000/642/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 186 της 11.7.2019, σ. 122-137).

βασίζεται σε καταδίκη[10]. Η ενότητα 3 ανταποκρίνεται επίσημα σε αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου να αξιολογηθούν η σκοπιμότητα και τα πιθανά οφέλη της θέσπισης πρόσθετων κοινών κανόνων για τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, εάν δεν υπάρχει καταδίκη συγκεκριμένου προσώπου ή προσώπων για τις εν λόγω δραστηριότητες[11].

Στην ενότητα 4 της παρούσας έκθεσης εξετάζονται τόσο το έργο των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες δημιουργήθηκαν με την απόφαση 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου, όσο και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση των συνήθων καθηκόντων τους.

Οι εγκληματίες μεταφέρουν και διασπείρουν τα παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία τους σε πολλές περιοχές δικαιοδοσίας, γεγονός που δυσχεραίνει την ανίχνευση, τη δέσμευση και τη δήμευση των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων από τις αρμόδιες αρχές. Συνεπώς, η διεθνής συνεργασία είναι καθοριστική για την πραγματική ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης. Στην ενότητα 5 παρέχεται επισκόπηση των διεθνών νομικών πράξεων που αφορούν τον τομέα της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων.

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε με την επιφύλαξη τυχόν περαιτέρω νομοθετικών ή μη νομοθετικών εξελίξεων στα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να παρακολουθεί τη συμμόρφωση των εθνικών μέτρων με τις αντίστοιχες διατάξεις της οδηγίας. Κατά περίπτωση, η Επιτροπή θα ασκήσει τις εξουσίες επιβολής της νομοθεσίας που έχει δυνάμει των Συνθηκών μέσω των διαδικασιών επί παραβάσει.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

2.1. Γενική αξιολόγηση και αντίκτυπος της οδηγίας στα εθνικά συστήματα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων

Μόνο 8 κράτη μέλη κοινοποίησαν στην Επιτροπή την πλήρη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο εντός της προθεσμίας της 4ης Οκτωβρίου 2016. Ως εκ τούτου, τον Νοέμβριο του 2016 η Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητικές επιστολές λόγω μη κοινοποίησης των εθνικών μέτρων μεταφοράς σε 18 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Κροατία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία και Σουηδία). Στη συνέχεια, τα 15 από τα εν λόγω 18 κράτη μέλη κοινοποίησαν τα εθνικά μέτρα μεταφοράς στην Επιτροπή, δηλώνοντας ότι η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο έχει ολοκληρωθεί. Η Επιτροπή, αφού έλεγξε την ολοκλήρωση της μεταφοράς, αποφάσισε να περατώσει τις διαδικασίες επί παραβάσει για τα 15 κράτη μέλη. Επί του παρόντος, παραμένουν ανοικτές μόνο τρεις διαδικασίες επί παραβάσει λόγω μη κοινοποίησης μέτρων, οι οποίες αφορούν τη Βουλγαρία, το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία[12].

[10] SWD(2019) 1050 final.

[11] Έγγραφο του Συμβουλίου 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

[12] Για τη Βουλγαρία, το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία, ο έλεγχος συμμόρφωσης δεν έχει ακόμη διενεργηθεί πλήρως και τα στοιχεία που περιέχονται στην παρούσα έκθεση εφαρμογής αφορούν τη νομοθεσία που έχει ήδη κοινοποιηθεί από τα εν λόγω κράτη μέλη και παρατίθενται με την επιφύλαξη μελλοντικών νομοθετικών εξελίξεων.

Η ανάλυση των εθνικών μέτρων μεταφοράς παρέχει στην Επιτροπή μια εικόνα σχετικά με **τον αντίκτυπο της οδηγίας στα εθνικά συστήματα ανάκτησης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων**. Τα 24 από τα 26 κράτη μέλη που δεσμεύονται από την οδηγία χρειάστηκε να μεταφέρουν τις διατάξεις της στις εθνικές έννομες τάξεις τους θεσπίζοντας νέα νομοθεσία[13]. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα εθνικά μέτρα μεταφοράς ήταν τροποποιήσεις υφιστάμενων διατάξεων του εθνικού δικαίου. Οι εν λόγω **τροποποιήσεις επέφεραν αλλαγές στις ακόλουθες νομικές έννοιες:**

- **τους ορισμούς των όρων «προϊόντα εγκλήματος» και «όργανα»** (Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Φινλανδία)·
- **τη δήμευση που βασίζεται σε καταδίκη** (Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Λετονία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Φινλανδία)·
- **τη δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη** (Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρος, Λετονία, Μάλτα, Πορτογαλία, Φινλανδία, Σουηδία)·
- **την εκτεταμένη δήμευση και το πεδίο των εγκλημάτων για τα οποία καθίσταται δυνατή η εκτεταμένη δήμευση** (Βέλγιο, Τσεχία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σουηδία)·
- **τη δήμευση εις χείρας τρίτου** (Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Κύπρος, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Φινλανδία)·
- **τη δέσμευση** (Αυστρία, Πορτογαλία)·
- **τις διασφαλίσεις** (Ισπανία, Γαλλία, Λετονία, Πορτογαλία)·
- **την πραγματική εκτέλεση των αποφάσεων δήμευσης** (Λετονία, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία)·
- **τη διαχείριση δεσμευμένων και δημευμένων περιουσιακών στοιχείων** (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Ελλάδα, Γαλλία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Ουγγαρία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία).

2.2. Ειδική αξιολόγηση των μέτρων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών

2.2.1. Ορισμοί (άρθρο 2)

Το **άρθρο 2** ορίζει τους εξής όρους: «**προϊόντα εγκλήματος**», «**περιουσιακό στοιχείο**», «**όργανα**», «**δήμευση**», «**δέσμευση**» και «**ποινικό αδίκημα**».

Οι ορισμοί αυτοί δεν έχουν μεταφερθεί ρητά στο εθνικό δίκαιο ορισμένων κρατών μελών, αλλά οι έννοιες που προσδιορίζουν είναι ενσωματωμένες στην εθνική νομοθεσία για τη δέσμευση και τη δήμευση.

[13] Οι Κάτω Χώρες και η Σλοβενία δήλωσαν ότι οι ισχύοντες κανόνες τους σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση συμμορφώνονται πλήρως με την οδηγία και ότι τυχόν τροποποιήσεις δεν είναι αναγκαίες.

Η ελληνική και η κυπριακή νομοθεσία μεταφοράς περιλαμβάνουν ορισμούς όλων αυτών των όρων. Ο όρος «προϊόντα εγκλήματος» ορίζεται στη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, την Κροατία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Προβλέπεται ειδικός ορισμός για το «περιουσιακό στοιχείο» στη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, την Κροατία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία. Ο όρος «όργανα» ορίζεται στην Τσεχία, τη Μάλτα και την Πορτογαλία. Ο όρος «δήμευση» ορίζεται στη Βουλγαρία, τη Λετονία και τη Λιθουανία. Τέλος, ο όρος «δέσμευση» ορίζεται στην Αυστρία, την Ουγγαρία και τις Κάτω Χώρες.

2.2.2. Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 3)

Το **άρθρο 3** ορίζει το **πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, προσδιορίζοντας τα αδικήματα για τα οποία καθίστανται δυνατές η δέσμευση και η δήμευση**. Το άρθρο 3 περιλαμβάνει άμεσες διασταυρούμενες αναφορές σε άλλες νομικές πράξεις της ΕΕ [στοιχεία α) έως ια)] και στα ποινικά αδικήματα που διέπονται από αυτές.

Οι διατάξεις άλλων νομικών πράξεων προβλέπουν επίσης τη δέσμευση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων εγκλήματος. Για παράδειγμα, το άρθρο 10 της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης[14] ορίζει συγκεκριμένα ότι η δέσμευση και η δήμευση των οργάνων και των προϊόντων εγκλήματος θα πρέπει να καθίστανται δυνατές για τα αδικήματα που ποινικοποιούνται από αυτή[15].

Τα περισσότερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχία, Γερμανία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία) προβλέπουν τη δέσμευση και τη δήμευση για όλα τα εγκλήματα. Η Γαλλία και η Μάλτα προβλέπουν τη δέσμευση και τη δήμευση για όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 1 έτους. Η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Ελλάδα και η Ισπανία έχουν καταστήσει δυνατή τη δέσμευση και τη δήμευση για όλα τα εκ προθέσεως εγκλήματα. Στη Σλοβακία προβλέπονται για όλα τα αδικήματα, ιδίως όταν ο δράστης καταδικάζεται σε ισόβια κάθειρξη ή σε ποινή φυλάκισης χωρίς αναστολή για σοβαρό έγκλημα. Στην Ιρλανδία είναι δυνατή η δέσμευση και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων για σειρά αδικημάτων.

2.2.3. Δήμευση (άρθρο 4)

2.2.3.1. Δήμευση που βασίζεται σε καταδίκη (άρθρο 4 παράγραφος 1)

Το **άρθρο 4 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να **καθιστούν δυνατή, υπό την αίρεση οριστικής καταδίκης για αδίκημα, τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος ή περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων είναι ισοδύναμη με αυτά τα όργανα και προϊόντα**. Αυτή η **οριστική καταδίκη μπορεί επίσης να έχει απαγγελθεί ερήμην**.

---

[14] Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (ΕΕ L 198 της 28.7.2017, σ. 29-41).

[15] Τα ποινικά αδικήματα που διέπονται από την οδηγία καθορίζονται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν καταστήσει δυνατή, υπό την αίρεση οριστικής καταδίκης, τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος.

Για τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων είναι ισοδύναμη με αυτά τα όργανα και προϊόντα, το εθνικό δίκαιο στα περισσότερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία) παρέχει τη δυνατότητα δήμευσης άλλων περιουσιακών στοιχείων ισοδύναμης αξίας με των οργάνων ή προϊόντων εγκλήματος. Σε αρκετά κράτη μέλη (Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Κροατία, Λιθουανία, Κάτω Χώρες) είναι δυνατόν να υποχρεωθεί ο καταδικασμένος να καταβάλει χρηματικό ποσό αντίστοιχο της αξίας των περιουσιακών στοιχείων που υπόκεινται σε δήμευση.

2.2.3.2. Δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη (άρθρο 4 παράγραφος 2)

Εάν δεν είναι δυνατή η δήμευση βάσει οριστικής καταδίκης σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1, τα κράτη μέλη πρέπει να **καθιστούν δυνατή τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος τουλάχιστον όταν η κινηθείσα ποινική διαδικασία δεν μπορεί να συνεχιστεί λόγω ασθένειας ή φυγής του υπόπτου ή του κατηγορουμένου.**

Η ύπαρξη ερήμην διαδικασίας στο Βέλγιο, την Εσθονία, τις Κάτω Χώρες και τη Σλοβακία αρκεί για τη συμμόρφωση με την απαίτηση του άρθρου 4 παράγραφος 2.

Στη Μάλτα και στην Αυστρία η δήμευση χωρίς προηγούμενη καταδίκη καθίσταται δυνατή σε περιπτώσεις ασθένειας και φυγής. Στα περισσότερα κράτη μέλη (Βουλγαρία, Τσεχία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία) το εθνικό δίκαιο υπερβαίνει τις διατάξεις της οδηγίας.

Στην Κροατία, η δήμευση είναι δυνατή όταν: i) ο κατηγορούμενος είτε είναι μονίμως ανίκανος να δηλώσει ενοχή ή αθωότητα είτε δεν βρίσκεται στη διάθεση των αρχών· και ii) η αξία των περιουσιακών στοιχείων υπερβαίνει το ποσό των 60 000 κροατικών κουνών (περίπου 8 000 ευρώ κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος εγγράφου). Η Βουλγαρία και η Σλοβενία έχουν θεσπίσει διαδικασίες που επιτρέπουν τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε αστικές διαδικασίες, όταν ένα πρόσωπο κατηγορείται για τη διάπραξη αδικημάτων που προσδιορίζονται στις νομικές πράξεις. Σε αμφότερα τα κράτη μέλη, αυτό το είδος δήμευσης δεν εξαρτάται από τυχόν ποινική καταδίκη.

Στη Ρουμανία, η εθνική νομοθεσία προβλέπει τη δήμευση αγαθών από τα πρόσωπα που κατέχουν δημόσια αξιώματα, σε περίπτωση που η νόμιμη προέλευση των εν λόγω αγαθών δεν μπορεί να αποδειχθεί. Η δικαστική διαδικασία μπορεί επίσης να διεξαχθεί ερήμην σε περίπτωση φυγής ή αλλαγής διεύθυνσης του κατηγορουμένου.

Στη Σουηδία, η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο καλύπτει τη δήμευση όταν η καταδίκη του κατηγορουμένου ή του υπόπτου δεν είναι δυνατή λόγω «αμετάκλητου εμποδίου» (π.χ. του θανάτου του δράστη ή της εκπνοής της προθεσμίας παραγραφής). Η νομοθεσία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στην Ελλάδα καθιστά δυνατή τη δήμευση προϊόντων εγκλήματος, εάν ο δράστης έχει αποβιώσει ή εάν η ποινική δίωξη έχει παύσει ή έχει κηρυχθεί απαράδεκτη.

2.2.4. Εκτεταμένη δήμευση (άρθρο 5)

2.2.4.1. Εκτεταμένη δήμευση (άρθρο 5 παράγραφος 1)

Το **άρθρο 5** θεσπίζει διατάξεις για την εκτεταμένη δήμευση, οι οποίες **απαιτούν από τα κράτη μέλη να καθιστούν δυνατή τη δήμευση περιουσιακού στοιχείου που ανήκει σε καταδικασθέν πρόσωπο, όταν: i) το έγκλημα μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικό όφελος· και ii) από τις περιστάσεις της υπόθεσης προκύπτει ότι το συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο αποκτήθηκε μέσω εγκληματικής δραστηριότητας.**

Η ανάλυση δείχνει ότι υπάρχουν διαφορετικά πρότυπα όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία στα κράτη μέλη[16]. Στην Αυστρία, η εκτεταμένη δήμευση επιτρέπεται μόνον εάν «είναι εύλογο να υποτεθεί» ότι το περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από παράνομη συμπεριφορά. Στην Εσθονία, την Κύπρο και τις Κάτω Χώρες, το δικαστήριο μπορεί να «τεκμαίρει» ότι τα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Στην Τσεχία, η εκτεταμένη δήμευση προϋποθέτει ότι το δικαστήριο θα έχει «κρίνει» ότι μέρος του περιουσιακού στοιχείου προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες. Στην Ισπανία, το δικαστήριο πρέπει «να αποφασίσει, βάσει τεκμηριωμένων και αντικειμενικών αποδεικτικών στοιχείων», ότι τα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Στη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα, τα δικαστήρια πρέπει «να έχουν βάσιμη υπόνοια» ότι το περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από παράνομη δραστηριότητα. Στο Βέλγιο πρέπει να υπάρχουν «σοβαρές και συγκεκριμένες ενδείξεις» ότι τα οφέλη προκύπτουν από το αδίκημα. Στη Σουηδία, το δικαστήριο πρέπει να κρίνει ότι το περιουσιακό στοιχείο είναι «σαφώς πιθανότερο να αποτελεί παρά να μην αποτελεί προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας». Στη Ρουμανία, το δικαστήριο πρέπει να είναι «πεπεισμένο» ότι το περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική συμπεριφορά.

Η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο στα περισσότερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Κροατία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία), για να βοηθήσει το εθνικό δικαστήριο να καθορίσει αν τα επίμαχα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από παράνομη συμπεριφορά, καθορίζει κριτήρια (π.χ. τη δυσαναλογία μεταξύ του νόμιμου εισοδήματος του θιγόμενου προσώπου και της αξίας των περιουσιακών του στοιχείων ή της οικονομικής του κατάστασης και του τρόπου ζωής του). Σε αρκετά κράτη μέλη, η εκτεταμένη δήμευση δεν είναι δυνατή εάν η αξία του περιουσιακού στοιχείου είναι μικρότερη από ένα ορισμένο όριο, π.χ. κάτω των 12 500 ευρώ στη Λιθουανία και κάτω των 200 000 ζλότι στην Πολωνία (περίπου 47 000 ευρώ κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος εγγράφου). Στη Βουλγαρία και τη Σλοβενία, πρέπει μεταξύ του νόμιμου εισοδήματος του υπόπτου ή κατηγορουμένου και των περιουσιακών στοιχείων του να υπάρχει δυσαναλογία ύψους τουλάχιστον 150 000 βουλγαρικών λεβ (περίπου 76 700 ευρώ κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος εγγράφου) και 50 000 ευρώ αντίστοιχα. Το σλοβακικό δίκαιο απαιτεί επίσης να υπάρχει μεταξύ του νόμιμου εισοδήματος του υπόπτου και των περιουσιακών του στοιχείων δυσαναλογία η οποία να υπερβαίνει τουλάχιστον 1 500 φορές τον κατώτατο μισθό στη χώρα.

[16] Απαιτείται προσοχή κατά τη σύγκριση των διατυπώσεων των διαφόρων εθνικών προτύπων, δεδομένου ότι δίνονται διαφορετικές ερμηνείες στο εσωτερικό της κάθε χώρας.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει προθεσμίες εντός των οποίων τα αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία μπορούν να θεωρηθούν ότι προέρχονται από εγκληματική συμπεριφορά (π.χ. 5 έτη πριν από την απαγγελία κατηγορίας στο Βέλγιο, την Ουγγαρία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία· 6 έτη πριν από την απαγγελία κατηγορίας στην Κύπρο και την Ιρλανδία· 10 έτη πριν από την απαγγελία κατηγορίας στη Βουλγαρία· 5 έτη πριν από τη διάπραξη του αδικήματος στην Τσεχία, τη Λιθουανία και την Πολωνία, και 6 έτη πριν από την τέλεση του ποινικού αδικήματος στις Κάτω Χώρες).

Η Βουλγαρία και η Σλοβενία έχουν μεταφέρει την εν λόγω διάταξη στο εθνικό τους δίκαιο μέσω της νομοθεσίας τους για τη δήμευση στο πλαίσιο αστικών υποθέσεων, νομοθεσία βάσει της οποίας είναι δυνατή η δήμευση των περιουσιακών στοιχείων ενός προσώπου που δεν έχει καταδικαστεί για ποινικό αδίκημα.

2.2.4.2. Ποινικά αδικήματα για τα οποία πρέπει να καθίσταται δυνατή η εκτεταμένη δήμευση (άρθρο 5 παράγραφος 2)

Το **άρθρο 5 παράγραφος 2** ορίζει ότι **η δυνατότητα εκτεταμένης δήμευσης πρέπει να παρέχεται *τουλάχιστον* για ορισμένα αδικήματα που προσδιορίζονται ρητά**[17], καθώς και για **τα αδικήματα του άρθρου 3 της οδηγίας τα οποία τιμωρούνται (δυνάμει ενωσιακής πράξης ή εθνικής νομοθεσίας) με στερητική της ελευθερίας ποινή μέγιστης διάρκειας τουλάχιστον 4 ετών**.

Τα περισσότερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Κροατία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία) έχουν καταρτίσει συγκεκριμένους καταλόγους αδικημάτων για τα οποία έχει καταστεί δυνατή η εκτεταμένη δήμευση. Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη η εκτεταμένη δήμευση καθίσταται επίσης δυνατή για όλα τα ποινικά αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 ετών ή και περισσότερο (Αυστρία) ή τουλάχιστον 4 ετών ή και περισσότερο (Τσεχία, Φινλανδία, Σουηδία). Στη Γερμανία, την Ιταλία, την Κύπρο και τη Λιθουανία, η εκτεταμένη δήμευση καθίσταται δυνατή για κάθε αδίκημα. Στη Μάλτα, η εκτεταμένη δήμευση καθίσταται δυνατή για κάθε έγκλημα που επισύρει ποινή φυλάκισης άνω του 1 έτους. Στη Γαλλία, η εκτεταμένη δήμευση καθίσταται δυνατή για τα εγκλήματα που τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον 5 ετών ή και περισσότερο. Στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία, η εκτεταμένη δήμευση καθίσταται δυνατή για όλα τα ποινικά αδικήματα που τιμωρούνται με φυλάκιση 4 ετών ή περισσότερο. Η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο σε αρκετά κράτη μέλη (Φινλανδία, Γαλλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Ρουμανία) προβλέπει ότι το ποινικό αδίκημα πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να παράγει οικονομικό κέρδος. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η εκτεταμένη δήμευση έχει καταστεί δυνατή σε μεγάλο βαθμό για τα αδικήματα που ορίζονται στο άρθρο 5 παράγραφος 2.

2.2.5. Δήμευση εις χείρας τρίτου (άρθρο 6)

Το **άρθρο 6** απαιτεί από τα κράτη μέλη να **καθιστούν δυνατή τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος που μεταβιβάζονται σε τρίτον από ύποπτο ή κατηγορούμενο ή τα οποία αποκτά άμεσα τρίτος από ύποπτο ή κατηγορούμενο**. Σύμφωνα με το άρθρο 6, η δήμευση εις χείρας τρίτου θα πρέπει να καθίσταται δυνατή τουλάχιστον σε περιπτώσεις όπου ο τρίτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι σκοπός της μεταβίβασης ή της απόκτησης ήταν να αποφευχθεί η δήμευση.

[17] Το περιεχόμενο του άρθρου 5 παράγραφος 2 περιλαμβάνεται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης.

Το Βέλγιο, η Ουγγαρία, η Αυστρία και η Σλοβακία βασίζονται σε γενικούς κανόνες σχετικά με τη δήμευση, οι οποίοι αφορούν ειδικά την παράνομη προέλευση του αντικειμένου, και καθιστούν δυνατή τη δήμευσή του, ανεξάρτητα από το αν ανήκει στον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο ή σε τρίτο. Τα υπόλοιπα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδικές διατάξεις για τη δήμευση εις χείρας τρίτου.

Η υποκειμενική απαίτηση που ορίζει ότι ο τρίτος «γνώριζ[ε] ή όφειλ[ε] να γνωρίζ[ει] ότι ο σκοπός της μεταβίβασης ή απόκτησης ήταν να αποφευχθεί η δήμευση» έχει ενσωματωθεί στη νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών (Βουλγαρία, Τσεχία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος, Λιθουανία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία). Η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της Γαλλίας, της Λετονίας και του Λουξεμβούργου αφορά τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που «βρίσκονται στη διάθεση» καταδικασθέντος προσώπου. Η νομοθεσία της Ιταλίας επιτρέπει τη δήμευση αγαθών/δικαιωμάτων, τα οποία κατέχει ο καταδικασθείς «μέσω φυσικού ή νομικού προσώπου». Η νομοθεσία της Κροατίας αναφέρεται στη δήμευση παράνομων περιουσιακών στοιχείων «που μεταβιβάζονται σε πρόσωπο ή δεν έχουν αποκτηθεί καλόπιστα».

Το άρθρο 6 αναφέρεται μόνο στη δήμευση «προϊόντων που μεταβιβάστηκαν, άμεσα ή έμμεσα, σε τρίτο ή αποκτήθηκαν από τρίτο». Ωστόσο, η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο σε ορισμένα κράτη μέλη (Τσεχία, Γερμανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία) καθιστά επίσης δυνατή τη δήμευση των οργάνων που μεταβιβάζονται σε τρίτους ή αποκτώνται από τρίτους.

Στη Ρουμανία, η εθνική νομοθεσία προβλέπει τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων από μέλη της οικογένειας και νομικές οντότητες. Στη Βουλγαρία, η διάταξη έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο μέσω της νομοθεσίας για τη δήμευση στο πλαίσιο αστικών υποθέσεων, η οποία εφαρμόζεται σε συγκεκριμένο κατάλογο αδικημάτων.

Το άρθρο 6 παράγραφος 2 ορίζει ότι δεν θα πρέπει να θίγονται τα δικαιώματα καλόπιστων τρίτων. Η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη είναι σύμφωνη με την εν λόγω διάταξη της οδηγίας και διασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων των καλόπιστων τρίτων.

2.2.6. Δέσμευση (άρθρο 7)

Το **άρθρο 7 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να **λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων με σκοπό την επακολουθούσα δήμευσή τους**. Προβλέπει επίσης την **επείγουσα δέσμευση περιουσιακών στοιχείων με σκοπό την αποφυγή της διάθεσής τους (δηλ. της πώλησης, της μεταβίβασης, της ανάλωσης ή της κατασπατάλησής τους).**

Η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ενόψει επακολουθούσας δήμευσής τους έχει καταστεί δυνατή σε όλα τα κράτη μέλη. Η Γερμανία, η Τσεχία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λετονία, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Σλοβακία και η Σουηδία έχουν χορηγήσει στις διωκτικές αρχές και στις αρχές επιβολής του νόμου την εξουσία να λαμβάνουν επείγοντα μέτρα και να δεσμεύουν περιουσιακά στοιχεία πριν από τη χορήγηση δικαστικής άδειας. Στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ουγγαρία, την Κύπρο, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Αυστρία, τη Σλοβενία και τη Ρουμανία, η διατύπωση της νομοθεσίας

μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο θα μπορούσε να ερμηνευθεί ότι συνεπάγεται τον «επείγοντα» χαρακτήρα των προσωρινών μέτρων.

Το **άρθρο 7 παράγραφος 2** απαιτεί από τα κράτη μέλη να καθιστούν δυνατή τη δέσμευση **των περιουσιακών στοιχείων τρίτου ενόψει επακολουθούσας δήμευσής τους**. Αυτό ισχύει για όλα τα κράτη μέλη.

2.2.7. Διασφαλίσεις (άρθρο 8)

Η οδηγία θίγει τα δικαιώματα όχι μόνο των υπόπτων ή των κατηγορουμένων, αλλά και τρίτων που δεν διώκονται. Το άρθρο 8 θεσπίζει ειδικές διασφαλίσεις και μέσα έννομης προστασίας, με στόχο να εξασφαλιστεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων που θίγονται από τα μέτρα δέσμευσης και/ή δήμευσης.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 1** απαιτεί τα **πρόσωπα που επηρεάζονται από τα μέτρα δέσμευσης ή δήμευσης να έχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης, ώστε να διαφυλάσσονται τα δικαιώματά τους.** Τα εθνικά μέτρα εφαρμογής δεν αναπαράγουν ρητά, σε κανένα κράτος μέλος, τη διατύπωση της συγκεκριμένης διάταξης. Τα κράτη μέλη αντιμετώπισαν αυτή την απαίτηση της οδηγίας πρωτίστως με τη λήψη μέτρων στους κώδικες ποινικής δικονομίας τους.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 2** ορίζει ότι **κάθε απόφαση δέσμευσης πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να γνωστοποιείται στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο το ταχύτερο δυνατό μετά την εκτέλεσή της**. Όταν είναι αναγκαίο για να μην τεθεί σε κίνδυνο η διεξαγόμενη έρευνα, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αναβάλλουν τη γνωστοποίηση.

Τα εθνικά μέτρα μεταφοράς των περισσότερων κρατών μελών ορίζουν ότι οι αποφάσεις δέσμευσης πρέπει να είναι αιτιολογημένες και να γνωστοποιούνται στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Σε ένα κράτος μέλος δεν είναι σαφές εάν η απόφαση γνωστοποιείται ατομικά στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο, καθώς τα εθνικά μέτρα μεταφοράς προβλέπουν τη γνωστοποίηση της απόφασης δέσμευσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η χρονική αμεσότητα της γνωστοποίησης προβλέπεται στη νομοθεσία των μισών κρατών μελών (Βέλγιο, Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Γαλλία, Κροατία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Πολωνία, Σλοβενία, Φινλανδία, Σουηδία). Η νομοθεσία στα περισσότερα κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Φινλανδία) επιτρέπει ρητά την αναβολή της γνωστοποίησης μιας απόφασης δέσμευσης προκειμένου να μην τεθεί σε κίνδυνο διεξαγόμενη έρευνα.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 3** προβλέπει ότι **η απόφαση δέσμευσης πρέπει να παραμένει σε ισχύ μόνο για όσο διάστημα είναι αναγκαίο να διαφυλαχθεί το περιουσιακό στοιχείο ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσης**. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη έχουν εξασφαλίσει ότι η απόφαση δέσμευσης παραμένει σε ισχύ μόνο για όσο διάστημα είναι αναγκαίο.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 4** ορίζει ότι **το επηρεαζόμενο πρόσωπο μπορεί να προσβάλει την απόφαση δέσμευσης ενώπιον δικαστηρίου**. Η υποχρέωση μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών μέσω γενικών κανόνων ποινικής δικονομίας.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 5** ορίζει ότι **τα δεσμευμένα περιουσιακά στοιχεία τα οποία στη συνέχεια δεν δημεύονται επιστρέφονται αμέσως στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο**. Η απαίτηση αυτή αποτυπώνεται ρητά στα εθνικά μέτρα μεταφοράς των περισσότερων

κρατών μελών (Βέλγιο, Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Σουηδία).

Το **άρθρο 8 παράγραφος 6** ορίζει ότι **κάθε απόφαση δήμευσης πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να γνωστοποιείται στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο**. **Το ενδιαφερόμενο πρόσωπο πρέπει να έχει τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης ενώπιον δικαστηρίου**. Η υποχρέωση μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών μέσω γενικών κανόνων ποινικής δικονομίας.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 7** προβλέπει ότι τα **πρόσωπα των οποίων περιουσιακά στοιχεία επηρεάζονται από απόφαση δήμευσης έχουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας δήμευσης**. Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει την εν λόγω διάταξη στο εθνικό τους δίκαιο όσον αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο που επηρεάζεται από τη διαδικασία δήμευσης κατηγορείται για ποινικό αδίκημα. Ωστόσο, η κατάσταση είναι λιγότερο σαφής όσον αφορά άλλα πρόσωπα που επηρεάζονται από τις διαδικασίες δήμευσης.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 8** επιτρέπει στο **ενδιαφερόμενο πρόσωπο των διαδικασιών που αναφέρονται στο άρθρο 5 να αμφισβητήσει τις περιστάσεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των συγκεκριμένων πραγματικών γεγονότων και των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων βάσει των οποίων το σχετικό περιουσιακό στοιχείο θεωρείται ότι έχει προκύψει από εγκληματική δραστηριότητα**. Η υποχρέωση μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών μέσω γενικών κανόνων ποινικής δικονομίας.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 9** απαιτεί **οι τρίτοι να έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν τίτλο ιδιοκτησίας ή άλλα δικαιώματα ιδιοκτησίας**. Σε αρκετά κράτη μέλη (Βέλγιο, Κύπρος, Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Αυστρία, Πορτογαλία) ο κώδικας ποινικής δικονομίας αναφέρεται ρητά στο δικαίωμα των τρίτων να συμμετέχουν στις διαδικασίες δήμευσης. Σε άλλα κράτη μέλη (Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Λετονία, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Σλοβενία, Ρουμανία, Φινλανδία, Σουηδία), η απαίτηση αυτή μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο με γενικούς κανόνες ποινικής δικονομίας για τα δικαιώματα του «ενδιαφερόμενου» ή «οικείου» προσώπου που επηρεάζεται από τη δήμευση να διεκδικήσει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας του. Σε αρκετά κράτη μέλη, οι τρίτοι είναι σε θέση να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους σε αστικές διαδικασίες.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 10** απαιτεί **το μέτρο της δήμευσης να μην εμποδίζει τα θύματα εγκλήματος να διεκδικήσουν αποζημίωση για τις αξιώσεις τους**. Η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών εξασφαλίζει ότι τα μέτρα δήμευσης δεν εμποδίζουν το θύμα να διεκδικήσει αποζημίωση.

2.2.8. Πραγματική δήμευση και εκτέλεση (άρθρο 9)

Το **άρθρο 9** απαιτεί από τα κράτη μέλη να **καταστήσουν δυνατά τον εντοπισμό και την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων προς δέσμευση και δήμευση ακόμη και ύστερα από οριστική καταδίκη. Αυτό προβλέπεται προκειμένου να επιτραπεί η πλήρης εκτέλεση αποφάσεων δήμευσης σε περίπτωση που δεν είχε αρχικά εντοπιστεί κανένα περιουσιακό στοιχείο ή είχαν εντοπιστεί ανεπαρκή περιουσιακά στοιχεία και η απόφαση δήμευσης παραμένει ανεκτέλεστη.**

Οι διατάξεις της εθνικής ποινικής νομοθεσίας των περισσότερων κρατών μελών (Βέλγιο, Τσεχία, Γερμανία, Εσθονία, Ισπανία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Φινλανδία και Σουηδία) επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να εντοπίζουν και να ανιχνεύουν τα περιουσιακά στοιχεία του καταδικασθέντος, ακόμη και έπειτα από οριστική καταδίκη, προκειμένου να εκτελέσουν πλήρως την εκδοθείσα απόφαση δήμευσης. Η Λετονία θέσπισε νέα νομοθεσία προκειμένου να συμμορφωθεί με τη συγκεκριμένη απαίτηση της οδηγίας.

Στην Εσθονία, η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο απαιτεί να κινηθεί οικονομική έρευνα εντός 2 ετών από την έναρξη ισχύος της απόφασης του δικαστηρίου. Ανάλογος όρος προβλέπεται στη Σλοβενία, αλλά το χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να κινηθεί η έρευνα είναι 1 έτος. Στην Ελλάδα, η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο επιτρέπει ρητά τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων μετά την καταδίκη. Στη Βουλγαρία, η απαίτηση αυτή μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο με μέτρα που θεσπίζονται στον νόμο περί της εφαρμογής ποινικών κυρώσεων και της κράτησης και στον κώδικα φορολογικής και κοινωνικοασφαλιστικής διαδικασίας. Σε ένα κράτος μέλος (Βέλγιο), η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο παρέχει στην κεντρική υπηρεσία κατασχέσεων και δημεύσεων την εξουσία ανίχνευσης και εντοπισμού περιουσιακών στοιχείων μετά την έκδοση της καταδικαστικής απόφασης.

2.2.9. Διαχείριση δεσμευμένων και δημευμένων περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 10)

Το **άρθρο 10 παράγραφος 1** ορίζει ότι όλα τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την **αποτελεσματική διαχείριση περιουσιακών στοιχείων που δεσμεύονται ενόψει επακολουθούσας δήμευσης**. Όλα τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει διατάξεις για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων. 13 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ρουμανία) έχουν συγκροτήσει ή συγκροτούν ήδη υπηρεσίες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων με σκοπό να εξασφαλίσουν τη διαχείριση δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να διατηρηθεί η οικονομική τους αξία.

Το **άρθρο 10 παράγραφος 2** υποχρεώνει τα κράτη μέλη να **διασφαλίζουν την πώληση ή μεταβίβαση δεσμευμένων ή δημευμένων περιουσιακών στοιχείων, όταν κρίνεται απαραίτητο**. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα για τη μεταφορά της εν λόγω υποχρέωσης. Σε δύο κράτη μέλη, η πώληση ή μεταβίβαση δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων έχει καταστεί δυνατή μόνο για κινητή περιουσία.

Το **άρθρο 10 παράγραφος 3** απαιτεί από τα κράτη μέλη να **εξετάζουν το ενδεχόμενο επαναχρησιμοποίησης δημευμένων περιουσιακών στοιχείων για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή για κοινωνικούς σκοπούς**. Παρά τον μη δεσμευτικό χαρακτήρα του άρθρου 10 παράγραφος 3, ειδική νομοθεσία σχετικά με τη χρήση δημευμένων περιουσιακών στοιχείων για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή για κοινωνικούς σκοπούς υπάρχει σε 19 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία,

Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία)[18].

2.2.10. Στατιστικά στοιχεία (άρθρο 11)

Το **άρθρο 11** υποχρεώνει τα κράτη μέλη **να συλλέγουν και να διατηρούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με: i) τον αριθμό των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης που εκτελέστηκαν· και ii) την εκτιμώμενη αξία των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων και των ανακτηθέντων περιουσιακών στοιχείων κατά τη στιγμή της δήμευσης.** Τα κράτη μέλη πρέπει να διαβιβάζουν τα εν λόγω στοιχεία στην Επιτροπή σε ετήσια βάση.

11 κράτη μέλη (Βουλγαρία, Τσεχία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λιθουανία, Μάλτα, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σουηδία) έχουν μεταφέρει ρητά στο εθνικό τους δίκαιο την απαίτηση για συλλογή στατιστικών στοιχείων. Τα υπόλοιπα κράτη μέλη δεν έχουν μεταφέρει ρητώς την απαίτηση αυτή στη νομοθεσία τους· ωστόσο, τα περισσότερα από αυτά έχουν διαβιβάσει στατιστικά στοιχεία στην Επιτροπή.

Το 2017 και το 2018, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, τα περισσότερα κράτη μέλη διαβίβασαν στατιστικά στοιχεία σύμφωνα με το άρθρο 11. Από την ανάλυση προκύπτει ότι, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί χάρη στο άρθρο 11 όσον αφορά τις πρακτικές συλλογής δεδομένων στο πλαίσιο της δέσμευσης και της δήμευσης, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης, ιδίως όσον αφορά τα δεδομένα σχετικά με τον αριθμό των αιτήσεων για την εκτέλεση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης σε άλλο κράτος μέλος, καθώς και την αξία των περιουσιακών στοιχείων που ανακτήθηκαν κατόπιν εκτέλεσης σε άλλο κράτος μέλος[19]. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να βελτιώσουν περαιτέρω τον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων αρχών που εμπλέκονται στη διαδικασία ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (π.χ. υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, αρχές επιβολής του νόμου και δικαστικές αρχές, υπηρεσίες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων), ώστε να διασφαλίζεται ότι τα στοιχεία αντικατοπτρίζουν την πλήρη εικόνα της κατάστασης που επικρατεί στα κράτη μέλη.

Η διαμόρφωση αρραγούς στατιστικής βάσης είναι εξαιρετικά σημαντική για την ορθή αξιολόγηση των πρακτικών και των πολιτικών δήμευσης. Ως εκ τούτου, η εμπειρογνωμοσύνη της Eurostat θα είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των δεδομένων που λαμβάνονται. Η σύνδεση της Eurostat με μελλοντικές συλλογές δεδομένων σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση θα μπορούσε να οδηγήσει σε καλύτερο συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών.

---

[18] Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η αιτιολογική σκέψη 13 της οδηγίας 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν τα κατασχεθέντα και δημευθέντα όργανα και προϊόντα των εγκλημάτων που αναφέρονται στην εν λόγω οδηγία με σκοπό τη στήριξη της συνδρομής προς τα θύματα και της προστασίας τους, περιλαμβανομένης και της αποζημίωσης των θυμάτων. Περισσότερες λεπτομέρειες περιλαμβάνονται στη δεύτερη έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [COM(2018) 777 final και SWD(2018) 473 final].

[19] Επί του παρόντος, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν τα δεδομένα αυτά στην Επιτροπή μόνο εάν είναι διαθέσιμα σε κεντρικό επίπεδο. Το άρθρο 11 παράγραφος 3 της οδηγίας ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να συλλέγουν τα εν λόγω στοιχεία σε κεντρικό επίπεδο.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΙΘΑΝΩΝ ΟΦΕΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΚΟΙΝΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΕΥΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΑΣΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΚΑΤΑΔΙΚΗ

Κατά την έκδοση της οδηγίας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν κοινή δήλωση με την οποία καλούσαν την Επιτροπή να «εξετάσει, το συντομότερο δυνατόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές μεταξύ των νομικών παραδόσεων και συστημάτων των κρατών μελών, τη σκοπιμότητα και τα πιθανά οφέλη από τη θέσπιση περαιτέρω κοινών κανόνων σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, ακόμη και απουσία ποινικής καταδίκης συγκεκριμένου προσώπου ή προσώπων για τις δραστηριότητες αυτές»[20].

Η Επιτροπή, ανταποκρινόμενη στο κάλεσμα αυτό, διοργάνωσε τρεις συνεδριάσεις εμπειρογνωμόνων για το θέμα της δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη[21] και δημοσίευσε το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της σχετικά με την ανάλυση των μέτρων δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη στην Ευρωπαϊκή Ένωση[22]. Η ανάλυση θεωρήθηκε ενδιάμεσο βήμα για την προετοιμασία της απάντησης στους συννομοθέτες που παρέχεται στην παρούσα έκθεση.

Η Επιτροπή, στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της, επισήμανε ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορα καθεστώτα δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη. Τα εν λόγω καθεστώτα κυμαίνονται από την κλασική δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη, που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας, μέχρι πιο εκτεταμένα μέτρα, τα οποία περιλαμβάνουν: i) διαδικασίες που στρέφονται κατά των ίδιων των παράνομων περιουσιακών στοιχείων (εμπράγματες διαδικασίες[23])· ή ii) μέτρα ανεξήγητου πλουτισμού[24]. Ενώ η κλασική δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη εδράζεται σχεδόν αποκλειστικά στο ποινικό δίκαιο, οι εμπράγματες διαδικασίες ή οι διαδικασίες ανεξήγητου πλουτισμού εφαρμόζονται σε ποινικές, αστικές ή διοικητικές διαδικασίες.

Μετά τη μεταφορά της οδηγίας για τη δήμευση στο εθνικό δίκαιο, διαπιστώνεται μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ των καθεστώτων των κρατών μελών όσον αφορά τη δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ως προς το πεδίο εφαρμογής και τον σχεδιασμό αυτών των μέτρων δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη. Όπως επιβεβαιώνεται από την αξιολόγηση της Επιτροπής, τα περισσότερα κράτη μέλη υπερέβησαν τις ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας.

Η τάση στα κράτη μέλη της ΕΕ μαρτυρεί τη μετάβαση σε ευρύτερα συστήματα για τα καθεστώτα δήμευσης μη βασιζόμενης σε καταδίκη από αυτά που προβλέπονται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας. Από την ανάλυση της Επιτροπής στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της προκύπτει ότι και τα εκτενή και πλήρη καθεστώτα

---

20 Έγγραφο του Συμβουλίου 7329/1/14 REV 1 ADD 1.

21 Δύο συνεδριάσεις το 2016, στις 16 Σεπτεμβρίου και στις 17 Νοεμβρίου, και μία συνεδρίαση το 2019, στις 9 Σεπτεμβρίου.

22 SWD(2019) 1050 final.

23 Οι εμπράγματες διαδικασίες (που στρέφονται κατά των περιουσιακών στοιχείων και όχι κατά του προσώπου) κινούνται με σκοπό τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν μέσω παράνομης συμπεριφοράς.

24 Οι διαδικασίες ανεξήγητου πλουτισμού συγκρίνουν τα πραγματικά περιουσιακά στοιχεία που απέκτησε ένα πρόσωπο με το εισόδημα που δήλωσε το εν λόγω πρόσωπο, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν διαφορές μεταξύ των δύο. Δεν απαιτείται απόδειξη άμεσης ή έμμεσης σύνδεσης με κύριο αδίκημα.

δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη μπορούν να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων που ορίζονται από τα εθνικά δικαστήρια και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αρκετά κράτη μέλη διαθέτουν πιο ολοκληρωμένα καθεστώτα δήμευσης μη βασιζόμενης σε καταδίκη, τα οποία εδράζονται σε εμπράγματες διαδικασίες ή σε διαδικασίες ανεξήγητου πλουτισμού. Τα συστήματα αυτά έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους όσον αφορά την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης. Ορισμένες εμπειρίες, όπως αυτές που αντλούνται από την ιταλική και τη γερμανική διαδικασία δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη, φαίνονται ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Η Επιτροπή θα αναλύσει περαιτέρω κατά πόσον αυτά τα μοντέλα θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως δείκτες για ένα δυνητικό μελλοντικό ευρωπαϊκό καθεστώς δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη. Ωστόσο, η ανάλυση της Επιτροπής στον εν λόγω τομέα βασίζεται επί του παρόντος σε συνεδριάσεις εμπειρογνωμόνων και θεωρητικές εκτιμήσεις. Βάσει των πορισμάτων της ενότητας 2.2.10 [στατιστικά στοιχεία (άρθρο 11)], τα στατιστικά στοιχεία που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας δεν μπορούν, επί του παρόντος, να χρησιμοποιηθούν ως αξιόπιστη βάση για την αξιολόγηση της δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη. Λόγω αυτής της κατάστασης η Επιτροπή δεν μπορεί να προβεί σε ποσοτική ανάλυση της αποτελεσματικότητας των εθνικών καθεστώτων.

Οι προσπάθειες αυτές για την ενίσχυση των καθεστώτων ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων πρέπει να αξιολογηθούν στο πολιτικό και κοινωνικό τους πλαίσιο. Το οργανωμένο έγκλημα παραμένει μία από τις μεγαλύτερες απειλές για την ασφάλειά μας και μια από τις εντονότερες ανησυχίες των πολιτών. Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος προσαρμόζονται εύκολα στις νέες εξελίξεις και βρίσκουν συνεχώς νέους τρόπους για να αποφεύγουν τον εντοπισμό τους. Συχνά εμπλέκονται σε διάφορα είδη σοβαρών εγκληματικών δραστηριοτήτων και, όπως προκύπτει από την εξωτερική έρευνα[25], η διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος στην οικονομία μπορεί να θεωρηθεί σημαντική στα μισά σχεδόν κράτη μέλη. Είναι σαφές ότι τα περιουσιακά στοιχεία που κατάσχονται σήμερα στην ΕΕ δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των αρχών επιβολής του νόμου ή των πολιτών. Το οργανωμένο έγκλημα πλήττει τα άμεσα θύματά του, αλλά η διείσδυση του στη νόμιμη οικονομία απειλεί επίσης την εσωτερική αγορά της ΕΕ. Αυτό, με τη σειρά του, επηρεάζει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην ουδετερότητα και την αποτελεσματικότητα των δημόσιων θεσμών και στο κράτος δικαίου. Ως εκ τούτου, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για να αυξηθούν τα επίπεδα δέσμευσης και δήμευσης σε ολόκληρη την ΕΕ.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η θέσπιση περαιτέρω μέτρων στον τομέα της δήμευσης που δεν βασίζεται σε καταδίκη είναι σκόπιμη και έχει δυνητικά οφέλη όσον αφορά την αύξηση των επιπέδων δέσμευσης και δήμευσης των προϊόντων εγκλήματος.

[25] MORE — Modelling and mapping the risk of Serious and Organised Crime Infiltration in legitimate businesses across European territories and sectors· διαθέσιμο στη διεύθυνση https://www.swp-berlin.org/en/projects/completed-projects-compl/more/

4. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΩΣ ΑΠΟΚΤΗΘΕΝΤΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η ικανότητα δέσμευσης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων εξαρτάται άμεσα από την ικανότητα των αρχών να τα ανιχνεύουν και να τα εντοπίζουν αποτελεσματικά. Η απόφαση 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου θεσπίζει ελάχιστους κανόνες που απαιτούν από τα κράτη μέλη να συγκροτήσουν ή να ορίσουν εθνικές υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων για να διευκολυνθούν η ανίχνευση και ο εντοπισμός των προϊόντων εγκλήματος ή άλλων συναφών περιουσιακών στοιχείων που ενδέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο απόφασης δέσμευσης, κατάσχεσης ή δήμευσης.

Από το 2015, όλα τα κράτη μέλη έχουν ορίσει τις υπηρεσίες τους ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων και η εφαρμογή SIENA της Ευρωπόλ αποτελεί πλέον το προτιμώμενο σύστημα ασφαλούς ανταλλαγής πληροφοριών για τις εν λόγω υπηρεσίες (οι υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων όλων των κρατών μελών, με εξαίρεση την Κύπρο, τη Μάλτα, τη Ρουμανία και τη Σλοβενία, είναι συνδεδεμένες στη SIENA). Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων αυξήθηκε θεαματικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων 8 ετών: από 539 ανταλλαγές το 2012 σε 7 659 το 2019.

Από το 2009, η Επιτροπή έχει διοργανώσει συνεδριάσεις της ενωσιακής πλατφόρμας των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων με σκοπό την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των εν λόγω υπηρεσιών· την εξέταση στρατηγικών και επιχειρησιακών ζητημάτων· και τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών. Από το 2011, η Επιτροπή και η Ευρωπόλ έχουν επίσης οργανώσει μια απλή διαδικασία «αξιολόγησης από ομοτίμους» με σκοπό την επανεξέταση των βασικών χαρακτηριστικών των εθνικών συστημάτων ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων.

Λόγω της εντεινόμενης έμφασης που δίνεται στην ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και της αυξημένης συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, οι εν λόγω υπηρεσίες αντιμετωπίζουν διαρκώς μεγαλύτερο αριθμό αιτημάτων ανίχνευσης περιουσιακών στοιχείων, τα οποία πρέπει να είναι σε θέση να διεκπεραιώνουν. Οι υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων έθεσαν ευρέως σειρά ζητημάτων στο πλαίσιο της συνολικής αξιολόγησης της ενωσιακής πολιτικής για την ασφάλεια[26] το 2017 και, πιο πρόσφατα, τον Μάιο του 2019, στη συνεδρίαση της πλατφόρμας των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων. Μεταξύ των ζητημάτων αυτών συγκαταλέγονται τα εξής:

- η ανάγκη να παρέχεται στις υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων ταχεία πρόσβαση σ' ένα ελάχιστο σύνολο δεδομένων·
- η ανάγκη ανταλλαγής πληροφοριών μέσω της SIENA, ώστε να καθίσταται δυνατή η ταχεία και ασφαλής διαβίβαση πληροφοριών σχετικά με το έγκλημα·

[26] Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με τη συνολική αξιολόγηση της ενωσιακής πολιτικής για την ασφάλεια [SWD(2017) 278 final], διατίθεται στη διεύθυνση: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b43f3517-720a-11e7-b2f2-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

- η ανάγκη να ενισχυθούν οι εξουσίες των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (π.χ., εξουσίες επείγουσας δέσμευσης και ικανότητα ανίχνευσης περιουσιακών στοιχείων έπειτα από οριστική ποινική καταδίκη)·

- η ανάγκη καθορισμού αυστηρών χρονικών ορίων εντός των οποίων οι υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων πρέπει να ανταποκρίνονται σε αίτημα ομολόγου τους.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης της ανίχνευσης και του εντοπισμού των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.

5. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η δέσμευση και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων εγκληματικής προέλευσης θεωρούνται επίσης αποτελεσματικό εργαλείο κατά του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος σε διεθνές επίπεδο. Οι συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος[27] (UNTOC, που εγκρίθηκε το 2000) και κατά της διαφθοράς[28] (UNCAC, που εγκρίθηκε το 2003) περιέχουν διατάξεις που απαιτούν από τα συμβαλλόμενα μέρη τους: i) να καθιστούν δυνατές την ανίχνευση, τη δέσμευση και τη δήμευση παράνομων περιουσιακών στοιχείων στην επικράτειά τους· και ii) να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να συνεργάζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων. Οι συμβάσεις αυτές έχουν κυρωθεί τόσο από την ΕΕ όσο και από όλα τα κράτη μέλη και έχουν σχεδόν καθολική εφαρμογή, αφού έχουν κυρωθεί αμφότερες από περισσότερες από 185 χώρες.

Η σύμβαση της Βαρσοβίας του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη νομιμοποίηση και τη δήμευση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες[29], η οποία συνήφθη το 2005, αποτελεί άλλη μια σημαντική διεθνή συμφωνία. Καθιστά εφικτές τη δέσμευση και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων, καθώς και τη διεθνή συνεργασία για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων. Η σύμβαση αυτή έχει κυρωθεί από τα περισσότερα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων 21 κρατών μελών της ΕΕ. Οι διατάξεις της σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών και την αμοιβαία δικαστική συνδρομή χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία σε αρκετές περιπτώσεις που αφορούσαν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των γειτονικών χωρών.

Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, τα πρότυπα της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) συνεπάγονται παρόμοια μέτρα και απαιτούν από τις χώρες να εφαρμόζουν αυστηρά μέτρα δέσμευσης και δήμευσης και να είναι σε θέση να συνεργάζονται για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων. Η FATF αναγνωρίζει ότι η μείωση της ανταποδοτικότητας του εγκλήματος επηρεάζει το ισοζύγιο κινδύνων και οφελών, και η προοπτική της απώλειας κερδών μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά όσον αφορά την τέλεση εγκλημάτων. Μπορεί επίσης να επιτρέψει στο θύμα του εγκλήματος να αποζημιωθεί πλήρως ή εν μέρει, ακόμη και όταν τα προϊόντα εγκλήματος

[27] https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html

[28] https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html

[29] Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (CETS αριθ. 198).

μεταφέρονται σε ολόκληρο τον κόσμο. Το στοιχείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων[30].

Οι διαδικασίες αμοιβαίας συνδρομής στο πλαίσιο των συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι τυπολατρικές και ενδέχεται να απαιτήσουν μεγάλο χρονικό διάστημα προετοιμασίας. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να διεξάγονται άτυπες διαβουλεύσεις μεταξύ των αρχών των οικείων χωρών πριν από την έναρξη των εν λόγω διαδικασιών. Με τον τρόπο αυτό, θα καταστεί δυνατή η ορθή συγκέντρωση όλων των σχετικών πληροφοριών σύμφωνα με τις απαιτήσεις της χώρας στην οποία υποβάλλεται το αίτημα, καθώς και η αποφυγή επανέναρξης της διαδικασίας λόγω διαδικαστικού σφάλματος. Σημαντική στήριξη για τις διαδικασίες αυτές παρέχεται από τα δίκτυα επαγγελματιών της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων, όπως το δίκτυο του Camden που συνδέει τις υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (CARIN). Αυτά τα ανεπίσημα δίκτυα έχουν σημεία επαφής για την επιβολή του νόμου και δικαστικούς συνδέσμους σε κάθε χώρα μέλος, γεγονός που διευκολύνει την άτυπη ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά: i) τον εντοπισμό και την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων· και ii) την προετοιμασία αιτημάτων αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής. Από κοινού με τα συνδεδεμένα περιφερειακά δίκτυα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων (ARIN)[31], το δίκτυο CARIN καλύπτει περισσότερες από 150 χώρες και περιοχές δικαιοδοσίας.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για να στηρίξει τις χρηματοοικονομικές έρευνες και να εναρμονίσει τη νομοθεσία σχετικά με τη δήμευση στα κράτη μέλη. Η έκδοση της οδηγίας είχε ως αποτέλεσμα να σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος στα πλαίσια των κρατών μελών για την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων. Από τα 26 κράτη μέλη που δεσμεύονται από την οδηγία, τα 24 έχουν θεσπίσει νέα νομοθετικά μέτρα από το 2014, προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι η νομοθεσία τους ανταποκρίνεται στα υψηλά πρότυπα της οδηγίας. Το συνολικό επίπεδο μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών σε ολόκληρη την ΕΕ μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικό.

Η γενική βελτίωση που διαπιστώνεται στα νομικά πλαίσια των κρατών μελών όσον αφορά την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων αντικατοπτρίζεται επίσης στη θετική εικόνα που αποτυπώθηκε στις αξιολογήσεις στις οποίες υποβλήθηκαν σύμφωνα με τα πρότυπα της FATF. Μέχρι στιγμής, έχουν αξιολογηθεί 16 κράτη μέλη που όφειλαν να μεταφέρουν την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο και διαπιστώθηκε ότι όλα ανταποκρίνονται πλήρως ή σε μεγάλο βαθμό στο πρότυπο που αφορούσε τη δέσμευση και τη δήμευση[32]. Ωστόσο, τα συνολικά αποτελέσματα όσον αφορά τα δημευμένα

---

30 Ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης, Έγγραφο σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές — Βέλτιστες πρακτικές δήμευσης (συστάσεις 4 και 38) και πλαίσιο για τις τρέχουσες εργασίες σχετικά με την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων, Οκτώβριος 2012· διατίθεται στη διεύθυνση: https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Best%20Practices%20on%20%20Confiscation%20and%20a%20Framework%20for%20Ongoing%20Work%20on%20Asset%20Recovery.pdf

31 Μεταξύ των περιφερειακών ARIN περιλαμβάνονται τα δίκτυα ARINSA (Νότια Αφρική), RRAG (Λατινική Αμερική), ARIN-AP (Ασία-Ειρηνικός), ARIN-EA (Ανατολική Αφρική), ARIN-WA (Δυτική Αφρική) και ARIN-CARIB (Καραϊβική).

32 Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αμοιβαίες αξιολογήσεις της FATF/Moneyval, επισκεφθείτε τη διεύθυνση http://www.fatf-gafi.org/

περιουσιακά στοιχεία δεν είναι ικανοποιητικά και τα ποσοστά δήμευσης στην ΕΕ παραμένουν πολύ χαμηλά.

Από την ανάλυση που διενεργήθηκε στην παρούσα έκθεση προκύπτει σαφώς ότι υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω πρόοδο στον τομέα της ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, για παράδειγμα, με i) τη διεύρυνση των ποινικών αδικημάτων στα οποία εφαρμόζεται η οδηγία· ii) τη θέσπιση αποτελεσματικότερων κανόνων σχετικά με τη δήμευση που δεν βασίζεται σε καταδίκη· iii) την ακριβέστερη διαχείριση των δεσμευμένων περιουσιακών στοιχείων· iv) τη θέσπιση διατάξεων σχετικά με τη διάθεση περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένης της επαναχρησιμοποίησης δημευμένων περιουσιακών στοιχείων για κοινωνικούς σκοπούς· v) τη θέσπιση κανόνων σχετικά με την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων· και vi) την ενίσχυση της ικανότητας των υπηρεσιών ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων να ανιχνεύουν και να εντοπίζουν παράνομα περιουσιακά στοιχεία.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις δυνατότητες για μεγαλύτερη εναρμόνιση των ενωσιακών καθεστώτων ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων. Η αξιολόγηση αυτή θα καλύπτει τόσο την οδηγία 2014/42/ΕΕ όσο και την απόφαση 2007/845/ΔΕΥ του Συμβουλίου, καθώς η ικανότητα δέσμευσης και δήμευσης παράνομων περιουσιακών στοιχείων εξαρτάται άμεσα από την ικανότητα ανίχνευσης και εντοπισμού τους.

Η πιθανή αναθεώρηση της οδηγίας και της απόφασης του Συμβουλίου θα έχει ως αποτέλεσμα τον εκτεταμένο εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων και θα ενισχύσει περαιτέρω την ικανότητα των αρμόδιων αρχών να διασφαλίζουν ότι το έγκλημα δεν είναι προσοδοφόρο.